

‘Ik word niet oud’: over het leven van thuis- en daklozen

DKCI-serie 2017: ‘Gezichten van armoede’

De zomer is definitief ten einde. Het wordt kouder, natter, donkerder. Dit zijn geen gezonde omstandigheden voor een leven op straat, voor een leven zonder een permanent dak boven je hoofd. De titel van dit artikel moet dan ook letterlijk opgevat worden. Wie een leven lang – of een gedeelte ervan – op straat slijt, wordt niet oud. Of, met enige nuancering: wordt niet gezond oud.

In een wereld die getekend wordt door armoede en verarming, neemt de groep thuis- en daklozen een bijzondere positie in. Mensen lopen niet graag te koop met persoonlijke problemen. Dit geldt ook voor arme mensen. Iemand leren kennen in zijn of haar armoede, vraagt om een langdurige en intensieve investering in het aangaan en opbouwen van een persoonlijke relatie. Sant’Egidio noemt dit ‘bevriend raken met armen’. Thuis- en daklozen leiden op het oog een zwervend bestaan waardoor hun leven zich snel aan ons blikveld onttrekt. Deze groep mensen leren kennen in hun persoonlijke omstandigheden, vraagt om een betrokkenheid die voor veel mensen niet vanzelfsprekend en uitvoerbaar is.

Het definiëren van wie als dakloze beschouwd wordt, is een complexe aangelegenheid. De betrokken personen vormen een uiterst diverse groep. Een manier om deze groep beter te kennen, is om te kijken naar het vlak van huisvesting. Mensen

worden als dakloos beschouwd wanneer ze op straat slapen (daklozen) en wanneer ze verblijven in de thuislozenzorg (thuislozen). Het College voor de Rechten van de Mens bijvoorbeeld gaat in een rapportage over armoede in Nederland uitgebreid in op de relatie tussen huisvesting en armoede. Het tekort aan sociale huurwoningen en de hoog gestegen woonlasten voor sociale huurders zijn belangrijke oorzaken van armoede. Mensen ervaren steeds grotere problemen met de betaalbaarheid van de woonkosten. Dit leidt onder andere tot steeds meer armoede en is ook een oorzaak van dakloosheid. Het gaat dan met name om de lage inkomens in de sociale huursector. Het aantal daklozen is gedurende de crisisjaren van 2009 tot 2015 dan ook gestegen van 18.000 naar 31.000 personen. Bovendien blijkt dat mensen langer aangewezen blijven op de daklozenopvang omdat het aantal woningen waar zij terecht kunnen slechts beperkt is.

Een grote groep dak- en thuislozen leeft daardoor diep onder de armoedegrens. In hun verblijfplaats is er vaak geen toegang tot drinkwater, toilet of douches. Het betreft vaak alleenstaande mannen. Velen van hen beoordelen de eigen gezondheid als ‘slecht’ tot ‘zeer slecht’. Opvallend zijn de psychische en nerveuze aandoeningen en het overmatig alcoholverbruik. Nogal wat zieken onder hen raadplegen geen dokter omwille van financiële drempels. Daklozen minimaliseren graag hun gezondheidsproblemen en lijken geen belang meer aan hun lichaam te hechten. Daarnaast zijn

er problemen als gevolg van een vroegtijdige aftakeling: een negatief zelfbeeld, een beperkt sociaal leven en het gevoel negatief te worden beoordeeld door de maatschappij. Dergelijke situaties leiden tot onzekerheid en hebben een negatieve weerslag op de fysieke en mentale gezondheid.

Het Catharijnehuis in Utrecht is een dagopvang voor dak- en thuislozen

Het ontbreken van een betaalbare woning is het hoofdprobleem waarmee daklozen geconfronteerd worden. Het gebrek aan voldoende inkomsten is het tweede probleem. Het hebben van een stabiele, veilige en comfortabele plek om te wonen is belangrijk voor iemands welzijn. Omdat dakloze mensen moeite hebben om werk te vinden en chronisch werkloos kunnen worden, raken ze vaak in eenzaamheid en in een sociaal isolement. Daardoor is dakloosheid de meest vergaande vorm van armoede. Een deel van de groep dak- en thuislozen raakt nog verder uitgesloten, omdat gemeenten drempels opwerpen die de toegang tot het sociale vangnet belemmeren.

Een bijzondere positie nemen jongeren in die dakloos zijn of dreigen te worden. In Utrecht is onlangs een onderzoek gehouden onder deze groep. Hieruit blijkt dat bij het overgrote deel van deze jongeren problemen speelden in het gezin van herkomst. Het meeste kwam voor dat jongeren gingen zwerven vanuit het ouderlijk huis, meestal naar aanleiding van conflicten. Verschillende achterliggende problemen zijn hierbij aanwezig: verstandelijke beperkingen, psychosociale klachten

en psychiatrische problematiek. Het merendeel van de jongeren is bekend met hulpverlening maar vertoont vaak zorgmijdend gedrag, met alle gevolgen van dien.

Wat betekent dak- en thuisloosheid voor parochies en PCI'en? Het kan niet ontkend worden dat in alle parochies van ons bisdom vrouwen en mannen verblijven die van doen hebben met thuis- en/of dakloosheid. Dit kan variëren van het tijdelijk inwonen bij ouders, vrienden of kennissen tot langdurig verblijf in voorzieningen voor thuislozenzorg en sociale pensions. Met name op het terrein van eenzaamheid onder thuis- en daklozen en de soms schrijnende financiële situaties, kunnen parochies en PCI'en een rol van betekenis spelen. Zo kunnen parochiële bezoekgroepen bij thuis- en daklozen langs gaan en hen uitnodigen om deel te nemen aan een viering en aan andere parochie-activiteiten. Thuis- en daklozen zijn immers het meest gebaat bij persoonlijke aandacht en betrokkenheid van liefdevolle en attente mensen. Parochies en PCI'en kunnen voor en met hen ook maaltijden organiseren of het financieel mogelijk maken dat anderen dit doen.

door diaken Herman Rolfes,
diocesaan diaconaal werker

Het gebouw van Omnizorg in Apeldoorn. Dit initiatief van de gemeente Apeldoorn, Tactus Verslavingszorg, IrisZorg en Riwis Zorg & Welzijn is opgezet voor mensen met een verslaving of psychiatrische problematiek die dak- of thuisloos zijn geraakt en/of een combinatie aan problemen hebben.